

Ötügen, Adnan

ÜNAL,

Nilüfer "Kütüphaneciliğin Ağa Babası Adnan Ötügen", Gazisinin Sesi, 10, (198

03 MAYIS 1993

Büyük Kaybımız:**ADNAN ÖTÜKEN**

Dr. Müjgan Cunbur

Millî dâvaların sahibi, millî değerlerin gözü pek koruyucusu, büyük insan, müstesna insan Adnan Ötüken'i kaybettik. Çeşitli hizmetleri yanında, bilhassa kütüphanecilikte O'nun Türk kültürüne kazandırdığı eser, bu millet, bu memleket var oldukça ayakta kalacak ve kurucusunun adını da unutturmayacaktır.

"... Millî Kütüphane, milletin hafızasıdır. Milletin tefekkür ve irfan mazisini istikbale bağlayan bir müessesedir.

Millî Kütüphaneleri, hür milletlerin istiklâl hüccetleri olarak kabul edebiliriz. Nesiller fikir ve kültür miraslarını birbirlerine. Millî Kütüphaneleriyle devrederler. Bizim neslimizin kurduğu ve geliştireceği Millî Kütüphane, gelecek nesillere bırakacağımız en kıymetli eserlerden biri olacaktır."

Millî Kütüphane'nin idealist kurucusu, modern kütüphaneciliğin bütün yönleriyle memleketimizde ilk tatbikatçısı, kütüphaneciliğin bir meslek olduğunu umumî efkârâ kabul ettiren değerli meslek adamı, meslek eğitimi görmüş Türk kütüphanecilerinin büyük hocası Adnan Ötüken, "Millî Kütüphane Nasıl Kuruldu?" adlı yazısıyla Millî Kütüphane'nin değerini, millî kültürümüz için önemini böylece dile getiriyordu.

Pek az kurucu ile kurduğu müessese arasında, Millî Kütüphane ile Adnan Ötüken arasında bağlantıya benzer güçlü bir bağ bulunabilir. Birçok zihinlerde Millî Kütüphane adı Adnan Ötüken'i, Adnan Ötüken ismi Millî Kütüphane'yi hatırlatır.

2 Mart 1972 günü kaybettiğimiz bu büyük kütüphaneci, örneği az bulunur idealist insan, 1911 yılında Manastır'da doğmuştur. Babası Dr. Binbaşı Ali Naşit Bey Vodinalı'dır. Annesi Lûtfiye Hanım, tanınmış din bilginimiz âyan âzasından ve Ayasofya vâizi İsmail Hakkı Efendi'nin kardeşi, Manastırlı Avukat Yusuf Efendi'nin kızıdır.

Dr. Ali Naşit Bey, oğlu Adnan Cahit henüz yedi yaşında küçük bir çocuktan 1918'de Birinci Dünya Savaşında Kafkas cephesinde şehit düş-

müştür. Gelecekte modern bir mesleğin öncüsü olarak kültür tarihimize de yer alacak bu çocuğu annesi Lûtfiye Hanım yetiştirmiştir.

Adnan Ötüken öğrenimine İstanbul'da Kadıköy Osmangazi Nümune Mektebi'nde başlamış, bu altı sınıflı ilkokulu 1924 yılında tamamlamış, 1927-1928 ders yılında Kadıköy Ortaokulu'ndan, 1930-1931'de de İstanbul Erkek Lisesi'nden mezun olmuştur. Yüksek öğrenimine İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nda devam etmiş, 1934-1935 ders yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji ve Fransız Dil ve Edebiyatı Bölümlerini bitirmiştir. Üniversitenin iki ayrı bölümünde başarı ile okuyan Adnan Ötüken, Edebiyat Fakültesi Telebe Derneği Başkanı, Millî Türk Talebe Birliğinde yönetim kurulu üyesi olarak, o yıllardaki milliyetçi gençlik teşekküllerinin en önde gelenlerinden biriydi. Aynı zamanda İstanbul'da bazı hususi liselerde edebiyat öğretmenliği de yapmıştır. Öğrenim hayatında futbol, yüzme, kürek çekme ve boks dallarında spora meraklı, güçlü kuvvetli bir genç olarak tanınan Ötüken, maddî gücü yanında fikir yapısını, inançlarını da milliyetçi istikamette geliştirmiştir.

Yüksek tahsil yıllarına ait unutamadığı ve daima anlattığı iki talebe hareketi vardır. Wagons-Lits taşlaması ve Rarzgrat nümayişi.

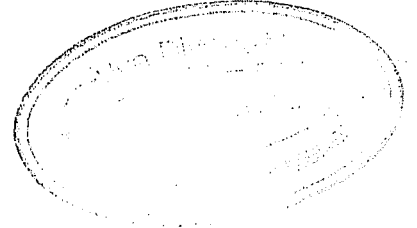
Wagons-Lits taşlaması, bu müessesenin o zamanki İtalyan müdürünün yanındaki Türk memura "Siz eşek Türkler" diye hakarete bulunması üzerine çıkmıştır. Yüksek tahsil gençliği miting yapmak ve Wagons-Lits'i taşlamak üzere Taksim - Tünel arasını ertesi gün hıncahnıç doldurmuşlar, gerek buradaki merkezi, gerekse Karaköy'deki şubeyi tahrip etmişlerdir. Polis ve jandarma önce müdahale etmek istemişler, sonradan çekilmişlerdir. Bu çekilişte büyük Atatürk'ün rolü olduğunu daha sonraları duymuşlardır. O günlerin millî heyecanını günümüzdeki olanlarla karşılaştıran Adnan Ötüken, "Bugün ilerlemiş yaşımda o gün yaptıklarımızı tasvip etmiyorum, ama millet olarak tahkir edilmistik, cevapsız ve cezasız bırakamazdık" derdi.

Rarzgrat nümayişi ise, Bulgarların Razgrat'taki Türk mezarlığını yol geçirmek bahanesiyle tahrip etmeleri üzerine, İstanbul'daki Bulgar mezarlığına, yine yüksek tahsil gençliğinin bir siyah çelenk koymak istemeleriyle başlamış, araya halk da karışınca, güvenlik kuvvetleriyle nümayişçiler arasında çekişmeler olmuş, nümayişten sonra M.T.T.B.'nden 15 yönetici ile 8 öğrenci tevkif edilmişlerdir. Cezaevine mahkûmların alkışları, cezaevi müdürünün gözyaşları içinde girişlerini, orada kaldıkları müddet, İstanbul'un tanınmış lokantalarının ve halkın onlara nasıl ikramda bulduklarını, Mektep Müdürü Emin Erişirgil'den, "Oğlum Adnan, seninle iftihar ediyorum" diye başlayan bir mektup aldığını gözleri yaşararak anlatırdı.

Türk Kütüphanecilerinin Ağababası

Feridettin Atatuğ

1 940'lı yılların Millî Eğitim Bakanlığı, Ankaralıların "Taşhan" dedikleri, bugünkü Ulus meydanındaydı. Yayınlar Müdürlüğü, Bakanlığın ders ve kültür kitaplarını o zaman Bakanlığın dışındaki Sanyî Caddesi 25 numaralı Yüzbaşıoğlu apartmanında bulunan bürosunda hazırlıyordu.

O yıllar, hemen hemen tüm ülkelerin dünyayı kan gölüne çevirdikleri savaş yıllarıydı. Sadece, evet sadece Türkiyemiz, tüfeğini yıllarca yaptığı savaşlarının anısı olarak evinin duvarına asan ve savaşan ülkelere: "Yurtta barış, dünyada barış!" çağrısını yapan tek ülkediydi...

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Başöğretmenimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün başlattığı yeni savaşımızın cephesinde, hareketli bir çalışma vardı. Türk halkı, bu çalışmalar-

dan en önemlisini, gazetelerin birinci sayfalarında verdikleri manşet haberde, "Ülkemizde açılacak kütüphanelerle yeni bir kültür savaşı başlatılacak" duyurusuyla öğrendiler. O zaman tarih: 1 Ekim 1941'di...

Gerçekten de 1 Ekim 1941 tarihinde, Yüzbaşıoğlu apartmanındaki Yayınlar Müdürlüğü, Bakanlığın personeli ile dopdoluydu. Az sonra da bu meraklı bakışlar, ilk kez gördükleri uzun boylu, geniş omuzlu, sarışın bir adamla tanıştılar. Bu adam, Yayın Müdürlüğü görevini Faik Reşit Onat'tan devralan Adnan Ötügen'di...

Adnan Ötügen, 1918 Birinci Dünya Savaşı Kafkas Cephesi şehitlerinden Binbaşı Dr. Ali Naşit Bey'in oğluydu. Onu kitap ve kütüphane sevdalısı yapan annesi Lütfüye Hanım'dı. Nasıl olmasını

ki, gördüğü bunca insanların tümüne yakını, ne okumasını, ne de yazmasını biliyorlardı. Limanda, istasyonda, çarşıda ve pazarda gördükleri hep omuzlarında organla dolaşan genç hamallardı. Okumasını, yazmasını bilenlerin de çoğu, bilgi ufku dar olan, ders kitaplarını ezberleyerek diploma alanlardı.

Adnan Ötügen, 1934-1935 ders yılında, bitirdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji ve Fransız Dili ve Edebiyatı bölümündeki "Türk Ata Sözleri" tezini hazırlarken İstanbul kütüphanelerini tanıma fırsatını bulmuştu. Onun kütüphanelerle içli dışlı oluşu, sahip olduğu kitap ve kütüphane sevgisini daha da çoğalttı. O zaman "Kütüphanesiz eğitim olmaz" düşüncesini de ilk kez, 1936 yılında Edebiyat öğretmeni olarak atandığı Yozgat Lisesi'nde "Okul Kütüphanesi"

Türk Edebiyatı, yıl: 29 / sayı: 331, Mayıs 2001